

Asiakastietolain muutosten tilannekatsaus

Kan
ta

Uusi asiakastietolaki 1.1.2024–

- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä [703/2023](#), voimaantulo 1.1.2024.
- [Tahdonilmaisupalvelun toiminnalliset määrittelyt](#) kokoaa Kanta-palveluiden tahdonilmaisuihin ja luovutustenhallinnan lomakkeiden määritykset.
- [Luovutustenhallinnan yleiskuvaus](#) on päivittymässä uuden asiakastietolain mukaiseksi loppuvuoden aikana.

Asiakastietolain 1.1.2024 käyttöön otettavat muutokset

- Kanta-informointi versio 2.0.0 tulee annettavaksi vuodenvaihteessa.
- Potilastiedon arkiston luovutuslupa laajenee myös Kannan ulkopuolisiin luovutuksiin. Vastaavasti sosiaalihuollon luovutuslupa on käytettävissä myös Kannan ulkopuolisissa luovutuksissa.
- Uudet tahdonilmaisut 1.1.2024 lähtien.
 - Potilastiedon arkiston uusi kieltolomake
 - Toisiolain yhteydenottokielto (YKIE)
- Alaikäisen puolesta asiointi, päätöskyvyn oletustieto käytettävissä 1.1.2024 alkaen.
- Asiakirjojen tallentamisen määräaika.
- Sosiaalihuollon potilastiedot saa arkistoida Potilastiedon arkistoon 1.1.2024 lähtien.

Uusi Kanta-informoinnin versio 2.0.0

- Kanta-informointi pitää olla käyttöönotettuna potilastietojärjestelmissä viimeistään 31.12.2023.
- **Kanta-informoinnin uuden version 2.0.0 käyttöönotto tapahtuu lain voimaantullessa** (Koodistopalvelun päivitys 2.1.2023).
- Kanta-informointi on
 - ilmoitus asiakkaalle hänen oikeuksistaan vaikuttaa tietojensa luovuttamiseen ja hänen asiakastietoihinsa liittyvistä Kanta-palveluista ja niiden yleisistä toimintaperiaatteista ja
 - edellytys tahdonilmaisujen asettamiselle (esim. luovutuslupa).
- Kanta-informointi tulee antaa palvelunantajalla ensimmäisen käynnin yhteydessä.
 - Tieto saadusta informoinnista kirjataan asiakas- tai potilastietojärjestelmällä Kanta-palvelujen Tahdonilmaisupalveluun.
- Kanta-informoinnin voi vastaanottaa myös OmaKantaan sisään kirjautuessa.
 - Versiota 1.1 on OmaKannassa vastaanotettu n. 4 milj. informointia
 - OmaKanta alkaa informoida käyttäjiä Kanta-informointi versiolla 2.0.0 jo 30.11.2023 lähtien.

Lisätietoa Kanta-informoinnista sote-toimijoille

- Esite: [Kanta-palvelut ja asiakastietojen käyttö sosiaali- ja terveydenhuollossa](#)

- Informointiteksti tulee saataville: [Mikä on Kanta-informointi? - Kansalaiset - Kanta.fi](#)

- Tallenne (4min) ammattilaisille: [Kanta kouluttaa: Näin annat Kanta-informoinnin 1.1.2024 alkaen - YouTube](#)

Kanta kouluttaa:
Miten annat Kanta-informoinnin asiakkaalle?

Lisäksi

- [Tietojen luovuttaminen Kanta-palvelujen kautta - Sote-ammattilaiset - Kanta.fi](#)
- [Kanta-verkkokoulut: kirjautuminen](#)

Luovutusluvan muutokset – Potilastiedon arkiston luovutusluvan käyttö laajenee 1.1.2024

- Nykyisen lain ([784/2021](#)) nojalla annettu luovutuslupa koskee Kanta-palveluihin tallennettujen tietojen luovuttamista Kannan välityksellä.
- Uuden lain ([703/2023](#)) voimaantulon myötä **luovutuslupa on hyödynnettävissä myös muilla tavoin tapahtuvissa luovutuksissa**; tämä koskee myös muuta kuin Potilastiedon arkistossa olevaa potilastietoa.
- Uuden luovutusluvan käyttöala on nyt annettua lupaa laajempi. Luovutuslupa pitää antaa uudestaan laajennetulla sisällöllä, ennen kuin sen pohjalta on mahdollista tehdä myös Kannan ulkopuolisia tai potilastietojärjestelmän paikallisia luovutuksia.
- Nykyinen luovutuslupa pysyy edelleen voimassa Kannan kautta tapahtuviin luovutuksiin.
- Henkilöt voivat päivittää luovutusluvan OmaKannassa jo 30.11.2023 lähtien.
- Ohjeistus uuden ja vanhan luovutusluvan tunnistamiseen potilastietojärjestelmissä on kuvattuna PTA:n teknisissä määrittelyssä.

Potilastietojärjestelmän muutokset luovutusluvan käsittelyssä

- Potilastietojärjestelmiin tulee toteuttaa mahdollisuus versioida luovutuslupa siten, että luovutuslupa kattaa myös muut kuin Kanta-palveluiden kautta tehtävät luovutukset.
- Jotta Kanta-luovutuslupaa voidaan hyödyntää myös muissa kuin Kannan kautta tehtävissä luovutuksissa, potilastietojärjestelmän tulee ainakin
 - tukea luovutusluvan uudelleen antamista täydennetyllä sisällöllä (päivittää Koodistopalvelusta luovutusluvan sisällöt ja version tunnistamiseen käytetty määrittelyversio-kenttä).
- Asiakas- ja potilastietojärjestelmä jatkossa
 - tunnistaa, onko potilaalla uusi vai vanha luovutuslupa, ja kehottaa tarvittaessa ammattilaista pyytämään potilaalta luovutusluvan päivittämistä ja
 - osaa hyödyntää uudensisältöistä luovutuslupaa ja kieltoja paikallisissa luovutuksissa.

Luovutusluvan omatoimisesta testauksesta

- Terveystieteiden luovutusluvan muutoksen toteuttamista ja omatoimista testausta varten PTJ-toimittajille on toimitettu:
 - Luovutuslupa Excel-muodossa
 - Esimerkkiasiakirja
 - Luovutusluvan muunnostiedosto
- Validointipalveluun on lähiaikoina lisäksi tulossa mahdollisuus testata uutta luovutuslupaa.

Potilastiedon arkiston kieltolomake muuttuu

- Potilastietojärjestelmissä otetaan käyttöön uusi kieltolomake, jota käytetään potilastiedon luovutuskieltojen asettamiseen. Aiemmin käytössä olleiden kieltomahdollisuuksien lisäksi on mahdollista asettaa **laaja luovutuskielto** ja **yksityisen työterveyshuollon rekisterin kielto**
- Kieltolomake sisältää myös tuen toisen puolesta asetettaville kielloille.
- **Kieltolomake on otettava käyttöön terveydenhuollossa 1.1.2024.**
- Asiakkaalla on oikeus asettaa myös näitä uusia kielloja 1.1.2024 alkaen OmaKannassa tai terveydenhuollossa asioidessaan.
 - Potilastietojärjestelmien tulee kyetä hyödyntämään uutta kieltolomaketta huolimatta tietojärjestelmästä, missä kielto on asetettu.
 - Terveydenhuollon toimijoiden on varmistettava, että asiakkaan asettamat kiellot tunnistetaan (myös esim. uusi laaja luovutuskielto), eikä tietoja luovuteta esimerkiksi paikallisissa luovutuksissa vastoin asiakkaan tahtoa.
- Nykyinen kieltolomake säilyy tuettuna uuden kieltolomakkeen rinnalla.
 - Jos henkilöllä on jo tallennettu uusi kieltolomake, sitä ei voi versioida nykyisellä kieltolomakkeella.

Kieltolomakkeen testausmahdollisuus PTJ-toimittajille

- Kanta-palvelut tukee uuden kieltolomakkeen testausmahdollisuutta: Asiakastestiympäristöön voidaan pyynnöstä lisätä potilastietojärjestelmille 6 kpl testihenkilöitä, joilla on uusia kieltolomakkeita. Näiden avulla on mahdollista testata, miten PTJ toimii ennen kieltomuutosten käyttöönottoa.
- Tämä testausmahdollisuus on tarkoitettu erityisesti potilastietojärjestelmille, jotka eivät pysty ottamaan uutta kieltolomaketta tuotannossa käyttöön kaikilla asiakkailleen vielä 1.1.2024.
- Toimittajille tehdään joukko testihenkilöitä, joilla on erilaisia kieltolomakkeita, esimerkiksi:
 - Kieltolomake, jossa on laaja luovutuskielto
 - Kieltolomake, jossa on palvelutapahtumakielto ja yksityisen työterveyshuollon rekisterikielto
 - Kieltolomake, jossa kaksi huoltajaa on tehnyt alaikäisen puolesta palvelutapahtumakiellon.
- Tietoa omatoimisen testausten tuloksista toivotaan viimeistään 1.12.2023.

Alaikäisen puolesta asiointi, päätöskyvyn oletustieto 1.1.2024 alkaen

- Uuden asiakastietolain 34 § mukaan potilastietojärjestelmässä on mahdollista käyttää alaikäisen päätöskyvyssä oletustietoa alle 12-vuotiaiden kohdalla.
- Tämä tarkoittaa, että
 - Alle 12-vuotiaan kohdalla potilastietojärjestelmä voi tuottaa automaattisesti vaihtoehdon "Ei päätöskykyinen alaikäinen, tiedot luovutetaan huoltajille".
 - Terveystieteiden ammattihenkilön on pystyttävä muuttamaan vaihtoehto.
- Oletustieto ei siis poista velvoitetta tehdä tarvittaessa arvio päätöskyvystä myös alle 12-vuotiaalle.
- Oletustieto helpottaa kuitenkin kirjaamista, näin tietoa ei tarvitse erikseen merkitä jos oletustieto pitää paikkansa.

Tallentamisen määräaika

Asiakirjojen laatimista koskeva määräaika (21 §)

- Terveystieteiden tutkimuskeskuksissa ollut ennen lain voimaantuloa viiden vrk:n maksimiaika potilastietojen merkintöjen tallentamiselle.
 - Tämä poistuu
- Jatkossa ei ole ajallista maksimia tallentamiselle
 - Merkinnät tulee tallentaa välittömästi merkinnän valmistumisen jälkeen. Käytännössä viimeistään seuraavana työpäivänä.

Sosiaalihuollon luovutuslupa ja kiellot

- 1.1.2024 voimaan tuleva asiakastietolain myötä **luovutuslupaa hyödynnetään myös muilla tavoin kuin Kannan kautta tapahtuvissa luovutuksissa**; tämä koskee myös muuta kuin Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistossa olevaa tietoa.
- Muutosten käyttöönotto sosiaalihuollossa:
 - Sosiaalihuollon luovutuslupa on ollut käyttöönotettavissa 1.1.2023 alkaen, mutta lupia ei ole vielä tallennettu Kanta-palveluun
 - 1.1.2024 voimaan tulevan lain vaatimat muutokset luovutuslupa-asiakirjaan on tehty ja lupa-asiakirja on käyttöönotettavissa Sosmetassa ja tuettuna Kanta-palveluissa
 - Lupaa voidaan käyttää 1.1.2024 alkaen uudessa laajuudessa
- Jos palvelunantaja ei ole liittynyt sosiaalihuollon Kanta-palveluihin tai ei pysty hyödyntämään Kantaan tallennettua sosiaalihuollon luovutuslupaa, on tietojen luovuttamiseen pyydettävä asiakkaalta yleisen tietosuoja-asetuksen tai lain viranomaisen toiminnan julkisuudesta mukainen suostumus.

Sosiaalihuollossa syntyvät potilastiedot

Potilastiedon arkistoon

Sosiaalihuollon palveluiden järjestämisen ja toteuttamisen yhteydessä kirjattavat potilastiedot potilasrekisteriin (18 §)

- Tähän asti sosiaalihuollossa syntynyttä potilastietoa ei ole voinut tallentaa Kantaan.
- Viimeistään 1.10.2026 mennessä myös nämä tiedot tulee arkistoida Potilastiedon arkistoon.
 - Tallentaminen on mahdollista lain voimaantullessa 1.1.2024.
- Laki mahdollistaa myös ennen lain voimaantuloa syntyneen tiedon tallentamisen Potilastiedon arkistoon.
 - Potilastiedon arkistoon liittymisen jälkeen (aikaisintaan 1.1.2024) lähtien syntyvät asiakirjat Potilastiedon arkistoon ja
 - Ennen liittymistä syntyneet asiakirjat Vanhojen potilastietojen arkistoon.

Tutkimusaineistolöydöstä koskeva yhteydenottokielto

- Henkilö voi estää yhteydenotot, jos sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen toisiokäytössä tehdään hänen terveyttään koskeva merkittävä löydös.
- Tutkimusaineistolöydöstä koskeva yhteydenottokielto on mahdollista tehdä OmaKannassa tai julkisessa terveydenhuollossa.
- Julkisen terveydenhuollon tulee mahdollistaa kyseisen kiellon asettaminen ja mahdollisissa yhteydenotoissa pystyä tarkistamaan kiellon tila.

[Henkilö voi kieltää tutkimuslöydökseen perustuvan yhteydenoton hyvinvointialueelta 1.1.2024 alkaen - Sote-ammattilaiset - Kanta.fi](#)

Asiakastietolakiin liittyviä määrittelyjen päivityksiä

- Luovutushallinnan yleiskuvaus on päivittymässä joulukuun aikana.
- Tahdonilmaisupalvelun toiminnalliset määrittelyt v. 1.1
- Potilastiedon arkiston toiminnallisten määrittelyjen seuraava versio valmisteilla

Tahdonilmaisupalvelun toiminnalliset määrittelyt versio 1.1 julkaistu

- Tahdonilmaisupalvelun toiminnalliset määrittelyt versio 1.1 on julkaistu 3.10.2023.
- Olennaiset muutokset terveydenhuollon määrittelyyn
 - Tarkennettu Potilastiedon arkiston luovutusluvan käsittelyä.
 - Korjattu lakiviittauksia.
 - Muita tekstimuutoksia.
- Sisältää myös sosiaalihuollossa käytettävien tahdonilmaisujen määrittelyn.
- [Sosiaali- ja terveydenhuollon tahdonilmaisuja käsittelevien tietojärjestelmien vaatimukset ja toiminnallinen määrittely - Järjestelmäkehittäjät - Kanta.fi](#)

Potilastiedon arkistoin toiminnallisten määrittelyjen seuraava versio

- Potilastiedon arkiston toiminnallisten määrittelyjen seuraava versio julkaistaan lähiviikkoina.
- Tärkeimmät muutokset
 - Huomioitu uusi, 1.1.2024 voimaantuleva asiakastietolaki
 - uusi luku "2.5 Organisaatitiedot"
 - luku 3.4 Tahdonilmaisut: poistettu tahdonilmaisupalvelun toim. määrittelyihin siirtyneet asiat
 - luku 3.6 lokimerkinnät: viittaukset THL:n lokimäärittelyyn. Lisätty linjauksia (seuraava kalvo)

Luovutusilmoitukseen liittyviä linjauksia

- Linjaus LILM1: Linjaus liittyy paikallisiin luovutuksiin ja terveydenhuollon koosteisiin tietojen näyttämiseen.
- Linjaus LILM2: Luovutusilmoitus tehdään, kun potilastietoja toimitetaan terveydenhuollosta sosiaalihooltoon Kanta-palveluiden ulkopuolella. Terveydenhuollon luovutusilmoituksessa voi jatkossa ilmaista luovutuksen saajan rekisterin tunniste (sosiaalihoollon asiakasrekisteri) koodiston "[Sosiaalihoolto - asiakirjan rekisteritunnus](#)" avulla.
- Linjaus LILM3: Monialaista sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistä tehtävää suoritettaessa tietojen luovuttamisesta moniammatillisen tiimin kesken ei kirjata luovutusilmoitusta.
- Linjaus LILM4: Luovutusilmoituksen voi arkistoida tietoja luovuttava taho tai luovutuksen saaja
- Linjaus LILM5: Yksityisen sote-palvelunantajan toiminnassa tapahtuvista rekisterinpitäjien ja rekistereiden välisistä luovutuksista pitää tuottaa luovutusilmoitus.
- Linjaus LILM6: Lakisääteisiin rekistereihin tapahtuvia lakisääteisiä luovutuksia ei erikseen raportoida luovutusilmoituksella. Näitä ovat muun muassa hoitoilmoitusrekisteri, syöpä-rokotus- ja tartuntatautirekisterit.

Muutos tulossa PTA:n luovutusilmoitukseen

- Linjaukseen ”LILM2” liittyen Potilastiedon arkiston luovutusilmoitukseen on tulossa muutos, jotta voidaan kuvata luovutus sosiaalihooltoon. Esim.
 - luovutuksen tekijä: Keski-Suomen HVA, julkinen terveydenhuolto
 - luovutuksen saaja: Keski-Suomen HVA, sosiaalihoolto.
- Luovutuksen vastaanottajiin lisätään nykyisiin mahdollisuus käyttää koodistoa [Sosiaalihoolto - Asiakirjan rekisteritunnus](#) (arvo ”1 sosiaalihuollon asiakasrekisteri”).
- Koodistopalveluversion päivitys on valmisteilla.
- PTA-määrittelyt julkaistaan loppuvuoden aikana, samoin toteutus on tulossa asiakastestiympäristöön loppuvuoden aikana.

- Muutos tehdään sekä vanhaan että uudempaan luovutusilmoitukseen. On suositeltavaa siirtyä mahdollisimman pian uudemman luovutusilmoituksen käyttöön.

Sosiaalihuollon luovutusilmoitukset

- Sosiaalihuollon luovutusilmoitusten määrittely on julkaistu [Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston FHIR-määrittelyt - Järjestelmäkehittäjät - Kanta.fi](#)
 - Tekninen määrittely täydentyy loppuvuodesta
- Käynnissä teknisen määrittelyn kommentointikerros 17.11.2023 saakka
 - Lisätietoja [Määrittelyjen kommentointi - Järjestelmäkehittäjät - Kanta.fi](#)
 - Kommentoitavan ovat Kanta-palvelujen FHIR-määrittelyt:
 - Kanta HTTP header
 - Kanta JSON Web Token (JWT)
 - Kanta JSON allekirjoitus (JSON Web Signature, JWS)
 - Määrittelyjä tullaan käyttämään Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston lisäksi Potilastiedon arkiston, Resepti-palvelun ja Omatietovarannon (ammattilaiskäyttö) FHIR-rajapinnoissa.
 - Määrittely päivitetään kommentointikierroksen palautteen perusteella – nyt on mahdollista vaikuttaa.

Valmistelussa olevia muutoksia

- Rekisterinpitäjäyys yksityisen palvelunantajan toiminnan päätyttyä
- Tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollon välillä
- Sosiaalihuollon viranomaisen laaja tiedonsaantioikeus

Rekisterinpitäjäyys yksityisen palvelunantajan toiminnan päätyttyä

- Toimintansa päättävälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalle tulee velvollisuus toimittaa asiakirjat Kelaan säilytettäväksi.
- Potilas- ja asiakasasiakirjat siirtyvät Kelan sekä hyvinvointialueiden tai Helsingin kaupungin yhteisrekisterinpitoon.
- Jos palvelunantajat ovat sopineet tietosuoja-asetuksen mukaisesta yhteisrekisterinpitäjyydestä, voi yhteyspisteenä toimiva palvelunantaja toimia rekisterinpitäjänä toimintansa päättäneen palvelunantajan asiakastiedoille.
- Kela toimii suoraan lain nojalla rekisteröityjen yhteyspisteenä. Lisäksi Kela vastaa asiakirjojen turvallisuuden varmistamisesta sekä säilyttämisestä ja hävittämisestä.
- Kukin hyvinvointialue tai Helsingin kaupunki vastaa muista tietosuoja-asetuksen mukaisista rekisterinpitäjän velvoitteista, kuten tietojen korjaamisesta ja luovuttamisesta.
- Palvelua rakennetaan vaiheittain Kelan yksityisten terveydenhuollon palveluntuottajien potilas- ja asiakasasiakirjojen arkistointi- ja tietopalvelun ja Kanta-palvelujen yhteistyössä. Asiasta on tulossa lisätietoa.
- Rekisterinpitäjän vastuiden toteutus vaatii muutoksia asiakas- ja potilastietojärjestelmiin. Tähän liittyvät määrittelyt ovat valmisteilla Kelassa.

Tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollon välillä

- Tulossa kaksi uutta luovutuslupaa:
 - Luovutuslupa terveydenhuollosta sosiaalihooltoon ja
 - Luovutuslupa sosiaalihoollosta terveydenhooltoon.
- Kanta-toteutus luovutusluvalle tulossa v. 2024–2025 aikana (OmaKanta ja rajapinnat asiakas- ja potilastietojärjestelmille).
- Kannan kautta tiedot kulkevat sosiaali- ja terveydenhuollon välillä viimeistään 1.1.2026.

Sosiaalihuollon viranomaisen laaja tiedonsaantioikeus

- Sosiaalihuollon palvelunantajan tiedonsaantioikeudet Kannan kautta laajenevat.
- Asiakastietojen luovuttaminen ja tiedonsaantioikeudet (luku 8):
 - Laki mahdollistaa laajan tiedonsaantioikeuden myös Kannan kautta (53 §–55 §, 57 §).
- Laajan tiedonsaantioikeuden käyttö on kuvattu Kanta-palvelujen käsikirjassa sosiaalihuollon toimijoille [14.4 Asiakastietojen luovuttaminen Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistosta - Kanta-palvelujen käsikirja sosiaalihuollon toimijoille - Oma työpöytä \(yhteistyötilat.fi\)](#).
- Tavoitteena on toteuttaa Kannan tuki laajalle tiedonsaantioikeudelle vuoden 2024 aikana

Lisätietoja

- Päivitetyt Kanta.fi-sivut
 - [Asiakastietolain vaikutukset Kanta-palveluihin - Sote-ammattilaiset - Kanta.fi](#)
 - [Asiakastietolain siirtymäajat ja vaiheistus - Sote-ammattilaiset - Kanta.fi](#)
- Kanta.fi-tiedote: [Asiakastietolaki kokoaa yhteen sote-tiedonhallinnan säädökset - Sote-ammattilaiset - Kanta.fi](#)

- Kanta-info 1.1.2024 voimaan tulevan asiakastietolain muutoksista (STM-THL-Kela) 20.9.2023
[Kanta-info: Asiakastietolain muutokset](#)
- [Sosiaalihuollon Kanta-foorumi 27.9.2023](#)
- Terveystieteiden Kanta-foorumissa mm. ohjeistettiin lain voimaantulovaiheen toimintamalleista [Terveystieteiden Kanta-foorumi 2.11.2023](#)
- [Info sosiaalihuollon tietojärjestelmätoimittajille 15.12.2023](#)
- Kanta-info 12.12. aiheena [Kanta-palvelut kehittyvät](#)

Kanta

Kiitos

Sole Salmijärvi, Kanta-palvelut, Potilastiedon arkiston tuoteomistaja.

Olemme myös somessa

  @kantapalvelut